

2020 – DOSARELE PATRIMONIULUI (XLVIII):

**cînd Dumnezeu a dorit să ajute un popor? - înțelepciunea nu stă numai în cărți!
- care e soarele și care luna? - domnul și slugile ...!**

Anul omagial
2020

Fericiti cei nevinovati,
cari umbla in legea
Domnului

Dosarele
patrimoniului (XLVIII)

al pastorației
părinților și copiilor

primul tratat românesc în
domeniul filozofiei politice!

1459
1521

cel ce va fi domn, trebuie
să aibă multă minte ...
dacă văd slugile multă
minte la domn, atunci
ele îl slujesc pe dreptate

regele
Boemiei și
Ungariei
Vladislav
Jagello
al II-lea

Tratatul
de alianță
și bună
vecinătate

Învățăturile lui Neagoe
Basarab către fiul său
Teodosie

Neagoe
Basarab

Cînd Dumnezeu a dorit să ajute
un popor, n-a făcut-o cu cărți ...
Luther

Vorbele cele rele strică
... năravurile cele bune!

“Cea mai importantă revoluție din istoria omenirii” este considerată mișcarea religioasă care a contribuit la declanșarea Reformei, cele 95 de teze ale Martin Luther zdruncinând Europa catolică. Papa Leon al X-lea a decis să-l excomunică, neacceptând să strice o rânduială seculară, Europa occidentală fiind condusă numai de două instituții: Sfântul Imperiu Roman și Biserica Romano Catolică, comparate cu “soarele și luna” (nu știm care era soarele și care luna?). Audiata împăratului Carol Quintul (1521), Luther a fost declarat proscris prin Edictul de la Worms, la întoarcerea acasă fiind “răpit” de Frederic Înțeleptul (prințul Saxoniei), și protejat în castelul din Wartburg. Astfel, Luther a devenit cavalerul Junker Jörg, creând “Biblia Septembrie” și terminând de tradus “Scripturile ebraice”, vocabularul fiind pe înțelesul oamenilor simpli: “Ar trebui mai întâi să stăm de vorbă cu mama de acasă, cu copilul de pe stradă și cu omul de la piață, să le sorbim cuvintele de pe buze pentru a vedea cum vorbesc, și atunci vom putea face o traducere potrivită”. Revista “Time” aprecia că “despre Martin Luther s-au scris mai multe cărți decât despre oricare alt om din istorie, cu excepția stăpânului său, Isus Cristos”. Românii ar trebui să cunoască cuvintele pastorului luteran și reformator Martin Luther (1483-1546): “Cînd Dumnezeu a dorit să ajute un popor, n-a făcut-o cu cărți ci le-a oferit unul sau doi bărbați destoinici care au condus mai bine ca toate scrierile și legile. Înțelepciunea nu stă numai în cărți ci ca Dumnezeu să trimită pe pămînt oamenii necesari”.

În colecția de **“Izvoare pentru istoria Transilvaniei”** – **“Socoteli din arhiva orașului Sibiu de la 1380-1516”**, istoricul Ioan Lupaș îl descoperea pe **cneazul Dumitru** din Săliștea Sibiului, acesta fiind plătit din vistieria orașului pentru misiunile la domnitorii Țării Românești - Radu cel Mare și Mihnea Vodă cel Rău -, respectiv la Bănia Craiovei. Din scrisorile păstrate în arhiva Muzeului Brukenthal (?), aflăm că în perioada anilor 1506-1509, cneazul Dumitru era un veritabil purtător de cuvânt, însărcinat de conducerea orașului Sibiu cu diferite misiuni diplomatice, privind soluționarea unor pagube pricinuite de unii “făcători de rele” și schimb de informații privind mișcările turcilor. Sub domnia și cu permisiunea regelui Boemiei și Ungariei, Vladislav Jagello al II-lea (1477-1516), cetatea Sibiului (în 1495) își alegea „**centumvirii**” (cei o sută de magistrați care judecau afacerile civile și publice din oraș), iar în 1507 semna „**Tratatul de alianță și bună vecinătate**” cu domnitorul Țării Românești, Radu cel Mare. Emil Sigerus menționa în „Cronica” sa tratatul pe pergament (în limba latină), fără să precizeze locul unde este păstrat (!?). Amintirea centumvirilor sibieni este păstrată de o pitorească stradă, cunoscută mai mult după vechea denumire: „**Hundsrucken**” – „**Spinarea Câinelui**” (forma arcuită și pavajul amintește de vechile ulițe ale cetății).

Puțini români au citit primele **“învățăături”** românești, istoricul literar Florian Dudaș consemnând în lucrarea **“Vechi cărți românești călătorești”**: «Se presupune că primele cărți scrise pe teritoriul țării noastre ar fi **“Savina Kniga”** și **“Codex Suprasliensis”**, datînd de pe la începutul secolului al XI-lea. Cea mai veche carte scrisă cu siguranță pe teritoriul românesc, păstrată pînă în zilele noastre, este însă **“Evangheliarul”** lui Nicodim, din anul 1405. Acestuia îi urmează textele slavo-române scrise în Moldova, în vremea lui Alexandru cel Bun, la mînăstirea Neamț, primul mare centru de caligrafi, detașat mai ales prin activitatea marcantă a lui Gavril Uric, (...), căruia îi datorăm renumitul **“Evangheliar slavo-grecesc”, din 1429, păstrat astăzi la Londra**, manuscris prin care s-a creat tipul de carte românească pe care caligrafi-artiști ai scripitoriilor române îl vor perfecționa și transmite mai departe (prin intermediul unui număr important de texte religioase, juridice și populare, nu puține de o mare valoare culturală, precum **“Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie”**, operă pe care o putem asemăna cu **“Principele”** lui Nicolo Machiaveli) ...». **La Londra, mai există „Evangheliarul” din 1429?**

În **“Anul omagial al pastorației părinților și copiilor”** (2020), **“Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie”**, ar trebui citite de toți părinții, pentru a fi împărtășite copiilor. Reproducem selectiv din primele sfaturi: «Iubitu meu fiu, mai nainte de toate să cade să cinstești și să lauzi neîncetat pre Dumnezeu cel mare și bun și milostiv și ziditorul nostru cel înțelept, și zioa și noaptea și în tot ceasul și în tot locul (...) **Trup** ne-au dat, ca cu dânsul să slujim Dumnezeului celui puternic și bun și întru nimica să nu lăsăm soarta diavolului, vrăjmașului lui Dumnezeu și pierzătorul sufletelor noastre, (...) **Ochi** ne-au dat ca să-i rădicăm în sus și să vedem slava lui Dumnezeu, cu a lui poruncă să făcură toate, (...) **Limbă** ne-au dat ca să slăvim și să trimitem laudă în sus neîncetat numelui său celui sfânt, iar nu să o întoarcem spre bârfele și spre cuvinte deșarte, nici spre patimile cele drăcești, care sunt trupului cu dulceață, ..., nici să grăiești cele ce sunt spre ațîțarea pohtelor trupești. Că și apostolul zice: **“Vorbele cele rele strică și putrezesc năravurile cele bune”**. **Urechile** ni le-au făcut în cap ca cu dânsul să ascultăm și să auzim cuvintele lui

Dumnezeu și să păzim toată legea și să facem voia lui. **Mâini** ne-au dat ca să le lărgim și să le întindem spre înălțimea ceriului și să dăm slavă lui Dumnezeu pentru toate făpturile sale și să le lungim spre mila lui. **Picioarele** ne-au dat, iar nu ca altor dihanii, care sântu mute și necuvântătoare și umblă pre pământu după cum le iaste firea și voia lor și oriîncătro vor să să întoarcă, într-acolo să pornescu și mergu. Ci noao să cade să pășim și să călcăm dreptu spre cele cerești și cu trupul, și cu capul, ca nu cumva să ne lunecăm în lucrurile cele trupești și lumești și putrede și trecătoare, că să umblăm pre căile cele nevinovate, cum zice fericitul David: **“Fericiți cei nevinovați, cari umblă în legea Domnului!”**». În zilele în care toate femeile primesc urările noastre de fericire și sănătate, reproducem un pasaj din una din cele mai **“nobile pagini de lirism elegiac din întreaga noastră literatură”** (Edgar Papu), dedicate mamei lui Neagoie Basarab: **«O, maica mea și dulceața inimii mele și roaba Dumnezeului meu**, Neago, câtă dosadă ai avut pentru mine, fiind multă vreme sarcinată cu mine, ziua și noaptea;(…) și împovărată cu trupul meu până în vremea ceia ce-ți veni porunca lui Dumnezeu să mă naști. Atunce, o, maica mea, atâtea griji și scârbe ai avut, câte ai avut și la moarte-ți.

Și după aceia încă mai multe ostenințe și scârbe ai petrecut pentru mine, cât stau și eu de mă mir de mulțimea lor (...).

“Învățăturile...” sunt considerate **primul tratat românesc în domeniul filozofiei politice și prima creație de valoare universală a literaturii românești!** Analiza comparativă a celor două opere - **“Învățăturile”** și **“Principele”** - a fost puțin relativ neglijată de specialiști. O primă deosebire constă în pozițiile diferite față de greșelile umane. Dacă, Niccolo Machiavelli susținea că greșelile trebuie pedepsite și exploatate, Neagoie Basarab recomanda ca domnul să fie educat, motivând: **«Căci cel ce va fi domn, trebuie să aibă multă minte, ca să cunoască mintea domnului, mintea slugilor sale, iar nu să cunoască mintea slugilor mintea domnului. Căci dacă văd slugile multă minte la domn, atunci ele îl slujesc pe dreptate și-i fac multă cinste, iar dacă-l află slab de minte, atunci ele îl țin domn numai cu numele.»**

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<https://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2020-dosarele-patrimoniului-xlviiii-cind-dumnezeu-a-dorit-sa-ajute-un-popor-intelepciunea-nu-sta-numai-in-carti-care-e-soarele-si-care-luna-domnul-si-slugile-150816.html>

În: Tribuna, 05 martie 2020